

VÁLDOSISDOALLU

Dáláš luonddusuodjalanláhka (1096/1966) lea leamaš vuoimmis jagi 1997 álggu rájes.

Ovdanbuktojumis evttohuvvo ásahuvvot ođđa luonddusuodjalanláhka. Gustojeaddji luonddusuodjalanláhka áigeuovdilastojuvvolii ja dan váikkuhanvuolta buoriduvvolii šlájaid ja luonddutiippaid suodjaleami beavttálnuhttima várás, luonddudieđu hálddašeami gárgeheami várás, dálkkádatrievdama vuogáiduhttima ja dan caggama ovddideami várás sihke luonddu mánggahápmásašvuoda suodjaleami ja suvdilis anu ovddideami várás. Ođastusain ollašuvlii oaiveministtar Sanna Marina ráđdehusprográmma ulbmil bissehit luonddu mánggahápmásašvuoda hedjoneami Suomas. Mánggahápmásašvuoda heajuiduvvi gárgehanhálti ii dáláš doaimmaiguin leat ožžojuvvon jorgalahttojuvvot, ja dálkkádatrievdan jođálnuhtta ja váfista ovdežis mánggaid earáhuvvamiid, mat dáhpáhuvet luonddus.

Gustojeaddji luonddusuodjalanlága obbalaš ráhkadus ja dan mánga paragrafa seillole sisdoalu dáfus guhkás ovdešlágánin, muhto láhka dievasmahttojuvvoli ja dárkkistuvvolii mángga sajis. Ollásit ođđa loguin mearriduvvolii luonddusuodjalanlága hálddašeamis, ealánšlájaid molsasašuddama, riikii buktima ja riikkas doalvuma njuolggadusain sihke luonddudieđu hálddašeamis. Ekologalaš kompensašuvnna guoskevaš ođđa logus mearriduvvolii suodjaleamis spiehkasteamis dagahan heajudeami buhttemis ja luondduárvvuid buvttadeamis ja eaktodáhtolaš buhttema sihkarastimis.

Luonddusuodjalanlága ulbmilnjuolggadus áigeuovdilastojuvvolii. Dasa lassin lága 1 logus mearriduvvolii muhtin luonddusuodjalanlága dáfus guovddášmeroštallamiin, várrugasvuoda prinsihpain sihke almmolaš čielggasin orruma geatnegasvuodas ja birasdiđolašvuoda ovddideamis. Luonddusuodjalaneiseválddiid barggaid meroštallan áigeuovdilastojuvvolii, čielggasmahttojuvvoli ja ovttastahttojuvvoli eará birasláhkaásaheami ektui. Dasa lassin mearriduvvolii gieldda ja Suoma luonddupanela bargguin. Luonddusuodjalanláhki evttohuvvo maid lasihuvvot sápmelaččaid vuogatvuodaid vuhtii váldin.

Luonddusuodjalanplánema lohku dievasmahttojuvvoli dávistit buorebut dáláš geavada. Logus mearriduvvolii maid luonddusuodjaleami eaktodáhtolaš doaimbaidjoprográmmaid riektevuodus.

Láhkii evttohuvvo lasihuvvot njuolggadus doarjagis, mii sáhtálii mieđihuvvot fidnuide ja doaimbajuide luonddu mánggahápmásašvuoda ja luonddu- ja kulturduovdaga suodjaleami ja dikšuma ovddideami várás.

Luonddusuodjalanguovlluid muddema oasis rievdadusat evttohuvvojit earret eará luonddusuodjalanguovlluid vuodđudaneavttuide, stáhta luonddusuodjalanguovlluid ráfáiduhttinjuolggadusaide sihke priváhta luonddusuodjalanguovlluid vuodđudeapmái ja ráfáiduhttinmearrádusaid addimii ja dain spiehkasteapmái.

Luonddutiippaid suodjaleami vugiid välljenmuni viiddiduvvolii nu ahte dárkkistuvvo suodjaluvvon luonddutiippaid logahallan ja meroštallan sihke nu ahte ásahuvvo muhtin čavgadit suodjaluvvon luonddutiippain ja uhkivuloš luonddutiippaid vuhtii váldimis muhtin lágaid mielđasaš mearrádusdakkamis. Ealánšlájaid suodjaleami lohku dievasmahttojuvvoli meannudannjuolggadusain, mii guoská guovlluid háhkama stáhtii. Maiddái luonddusuodjalanlága buhttenjuolggadus dárkkistuvvolii ja dievasmahttojuvvoli.

Luonddusuodjalanlága bearráigeahčču beavttálnuhttolii nu ahte lasihuvvojit dan guoskevaš lohku njuolggadusat bearráigeahču ordnemis, dan ollašuhhti eiseváldiin ja eiseváldiid diehtooažžun- ja dárkkistanvuogatvuodain sihke ealáhus-, johtolat- ja birasguovddáža áššeeigátvuodas rihkusáššis.

Ovdanbuktojumi laktása jagi 2022 lassibušeahttaárvalussii ja lea dárkkuhuvvon gieđahallojuvvot dan olis.

Gustojeaddji luonddusuodjalanláhka evttohuvvo gomihuvvot.

Evttohuvvon lágat leat dárkkuhuvvon boahit vuoimái x.x.20xx. Lága paragrafat xx-xx evttohuvvojit boahit vuoimái xx.xx.20xx.

VUEI'VVÄÄŠSLAŽ SIISKÖS

Änn'jõž luädsuõjjeemlää'kk (1096/1966) lij leämmaž viõggâst ee'jj 1997 aalgâst ää'ljee'l.

E'tkkõõzzâst ehtdet šiotteemnalla odd luädsuõjjeemlää'jj. Viõggâst äärrai luädsuõjjeemlää'jj peei'vte'češ da tøn vaakteeivuõđ pue're'češ šlaaji da luättšlaaji suõjjummuž pue'reem diõtt, luätt-teäđ vaaldšem ooudâsviikkmöššân, äimmõsmuttâž šiottlõdvvmõõžž da tøn tuõ'll'jummuž ooudâsviikkmö'šše di luäđ mäñghämmsažvuõđ suõjjummuž da keäll'jeei äänmõõžž ooudâsviikkmöššân. Oodummšin viiggčeš čõõđ vä'ladminister Sanna Marin halltõsprograamm täävtõõžž ârstâ'tted luäđ mäñghämmsažvuõđ huänn'nummuš Lää'ddjännmest. Mäñghämmsažvuõđ râäššai ooudâsviikkâmjää'ttem jeät tãn räjjä tuejjuum täämin leäkku vuäžžam ârstõttum, da äimmõsmuuttâž jä'ttlâtt da vuejlmâtt ouddlest mäñgaid luäđast šõddi muttsid.

Viõggâst äärrai luädsuõjjeemlää'jj almmjallaš rajâš da tøn mäñg paragraaff seeilče siisklânji kuu'kkeld seämmanallše'mmen, leša lää'jj tiudde'češ da ta'rkste'češ mäñgain pie'kkin. Obnes odd låäggain šiotte'češ luädsuõjjummuž vaaldšemest, jie'llišlaaji vaajtummuž, jännmapohttmõõžž da jännmaviikkmöõžž kuõskki šeättmõõžžin di luätt-teäđ vaaldšemest. Ekoloogla kompensaatio kuõskki odd låäggast šiotte'češ suõjjummšest čõ'rstummšest šõddi huänn'nem suävtummšest da luättäarvi puu'tummšest da jiõčtäättla suävtummuž ra'vvjummušest.

Luädsuõjjeemlää'jj täävtõs-šeättmõõžž peei'vte'češ. Lää'ssen lää'jj 1 låäggast šiotte'češ oddân kooi-ne luädsuõjjeemlää'jj beä'lnn kõskksaž meä'rtee'lmest, vaarčõsvuõttvuäđdjurdjest da še almmjallaž fi'ttjemäärramõõlgtemvuõđâst da pirrõstie'ttemvuõđ ooudâsviikkmöõžžâst. Luädsuõjjeemve'rggñii'kki tuäjai meärtõõllmõõžž peei'vte'češ, čiolgte'češ da õhtnâttčeš kõskkvuõđâst jee'reš pirrõslää'jjiõttummša. Lää'ssen šiotte'češ kää'dd da Lää'ddjännam Luättpaneel tuäjain. Luädsuõjjeemlää'kk ehtdet še lää'zztemnalla šeättmõõžž sä'mmlai vuõiggädvuõđi lokku välddmõõžžâst.

Luädsuõjjeemplanummuž kuõskki låägg tiudde'češ pue'rben va'steed änn'jõž vue'jj. Lääggast šiotte'češ še luädsuõjjummuž jiõčtäättlai täimmprograami vuõiggädvuõttvuäđast.

Lää'kk ehtdet lää'zztemnalla šiottâlm veä'kkie'ggest, koon vuäitčeš miõttâd ha'ñkkõõžžid da tääimid luäđ mäñghämmsažvuõđ da luäđ- da kulttuurkue'stelm suõjjummuž da hääid õoudâsviikkmöššân.

Luädsuõjjeemvuu'did kuõskki šiottõõllmõõžž pie'kkeld muttsid ehtdet jeä'rbi mie'ldd luädsuõjjeemvuu'di altteemõudldõõžžid, riikk luädsuõjjeemvuu'di räauhemšeättmõõžžid di privaatt luädsuõjjeemvuu'd alttummša da räauhem-meärrõõžzi õuddmõ'šše da tõin čõ'rstummša.

Luättšlaaji suõjjummuž vue'kkvaalljstõõgg veide'češ ta'rkstee'l suõjjuum luättšlaaji logstõõgg da meärtõõllmõõžž di šiottee'l kooi-ne nânnsânji suõjjuum luättšlaajin da vaarvuälâž luättšlaaji lokku välddmõõžžâst kooi-ne laa'jji meäldlain tu'mmjemtuäjast. Jie'llišlaaji suõjjummuž kuõskki låägg čiolgte'češ da ra'vvje'češ vaarvuälai šlaaji suõj. Luädsuõjjeem čõõđ viikkmöõžž kuõskki låägg tiudde'češ mõõntõõllâmšiotlmin, kää'tt kuäskk vuu'di ha'ñkkeem rii'kke. Še luädsuõjjeemlää'jj ko'rvveemšiottõõllmõõžž ta'rkke'češ da tiudde'češ.

Luädsuõjjeemlää'jj vuäppmõõžž pue're'češ lää'zztee'l tøn kuõskki lokku šeättmõõžž vuäppmõõžž riäššmõõžžâst, tøn čõõđ viikki ve'rggñii'kkin da ve'rggñii'kki teäđvuäžžam- da ta'rkkeemvuõiggädvuõđâst di jie'llemvue'kk-, jootlõk- da pirrõskõõskõõžž ää'sšvuä'msteeivuõđâst reäkkõsaa'sšin.

E'tkkõs õhttan ee'jj 2022 lää'sstäällarvliõse'tkkõ'sse da lij miärktum kiõtt'tõõllâmnalla tøn õhttvuõđâst.

Viõggâst äärrai luädsuõjjeemlää'kk ehtdet jaukkeemnalla.

Ehttum lää'jj liä miärktum šõddâd viõ'kke x.x.20xx. Lää'jj paragraaff xx-xx ehtdet šõddâd viõ'kke xx.xx.20xx.

VÁLDUÁŠÁLÁŠ SISKÁLDÁS

Táálás luándusuojálemlaahâ (1096/1966) lii lamas vyeimist ive 1997 aalgâ räajist.

Iävtuttásast iävtutteh asättid uddâ luándusuojálemlaavâ. Vyeimist orroo luándusuojálemlaavâ rievdiädiččii ääigi táásán já tom pyerediččii eenâb vaigutteijen vai šlaajâi já luándutiijpâi suojâlem ličij pehtilub, luándutiädu haldâsem ovdâniččii, šonjâdâhnuvâstusân vuáhâdum já ton estim ovdâniččii sehe luándu maangâhâmâsâšvuodâ suojâlem já killeel kiävttu ovdâniččii. Udâsmitmâin olâšutâččii uáiviminister Sanna Marin haldâttâsohjelm ulme orostittid luándu maangâhâmâsâšvuodâ hiäjusmem Suomâst. Maangâhâmâsâšvuodâ hiäjusmuvvee ovdânemsunde iä lah pastam jorgettid táálái toimâiguin, já šonjâdâhnuvâstus jodâlmitt já lasseet ovdiist maangâid nubâstusâid, moh tábâhtuveh luándust.

Vyeimist orroo luándusuojálemlaavâ almos ráhtus já ton maangah ceehij siäiluččii siskâldâs peelest ennuv siämmâžin, mutâ laavâ tievâsmitâččii já tarkkuuččii maangâi oosij ooleest. Ollâsâvt uddâ lovain asättiččii luándusuojâlem haldâttuvâst, elleešlaajâi loonootmân, enâmânpyehtimân já enâmist tuálvumân kyeskee njuolgâdusâin sehe luándutiädu haaldâšmist. Ekologâlii kompensaation kyeskee uddâ lovvoost asättiččii suojâlmist spiekâstmist šaddee hiäjusmittem pyereetmist já luánduárvui pyevtitmist já rijjâtâtulij pyerettem visâsmitmist.

Luándusuojálemlaavâ ulmenjuolgâdus rievdiädiččii ääigi táásán. Toos lasseen laavâ 1 lovvoost asättiččii uddâsin motomijn luándusuojálemlaavâ tááhust tehâlijn miäruštâlmijn, várugâsvuotâprinsiipest sehe almoli čielgâsinorroomkenigâsvuodâst já pirâstiädulâšvuodâ oovdedmist. Luándusuojâlemvirgeomâhâi pargoi miäruštállâm rievdiädiččii ääigi táásán, čielgâsmitâččii já tovâččii ohtâlâžžân koskâvuodâst eres pirâslahâasâtmân. Toos lasseen asättiččii kieldâ já Suomen Luontopaneeli pargoin. Luándusuojálemlaahân iävtutteh meid lasettid njuolgâdusâid sâmmilij vuoigâdvuodâi huâmmâšumân vâldimist.

Luándusuojâlemvuáváámân kyeskee lovo tievâsmitâččii västidid pyerebeht táálâá vuáhâduv. Lovvoost asättiččii meid luándusuojâlem rijjâtâtulij toimâohjelmij riehtivuâdust.

Laahân iävtutteh lasettid njuolgâdus torjust, mon puávtâččii miedettid havvâid já toimâid, moh ovdedeh luándu maangâhâmâsâšvuodâ já luándu- já kulttuurenâduv suojâlem já tipšo.

Luándusuojâlemkuávlod kyeskee asâtem uásild nubâstusâid iävtutteh eereeb iärrâs luándusuojâlemkuávlui vuâdudemiävttoid, staatâ luándusuojâlemkuávlui ruttâdemnjuolgâdussâid sehe priivaat luándusuojâlemkuávlui vuâdâdumân já ruttâdemmiärdâsâi addelmân já tain spiekâstmân.

Luándutiijpâi suojâlem vyehivaljiittâs vijdediččii tienuvvt, ete târhisteh suojâlum luándutiijpâi luvâttállâm já miäruštállâm sehe asâtteh motomijn čovgâ suojâlum luándutiijpâin já uhkevuálâsij luándutiijpâi huâmmâšumân vâldimist motomij laavâi miäldâsâi miärdâstohâmist. Elleešlaajâi suojâlmân kyeskee lovo čielgâsmitâččii já nanodiččii uhkevuálâsij šlaajâi syeje. Luándusuojâlem olâšutmân kyeskee lovo tievâsmitâččii monâttállâmnjuolgâdussâin, mii kuáskâ kuávlui hahâmân staatân. Meid luándusuojálemlaavâ sajanmâksuasâttállâm târkkilistâččii já tievâsmitâččii.

Luándusuojálemlaavâ kocceem pehtilitâččii tienuvvt, ete lasetteh toos kyeskee lohon njuolgâdusâid kocceem orniimist, tom olâšuttee virgeomâhâin já virgeomâhâi tiädufinnim- ja târhistemvuoigâdvuodâin sehe iälâttâs-, jotolâh- já pirâskuávdâá äššioomâstmist rikosaašijn.

Iävtuttâs lohtâs ive 2022 lasebudjetân já lii uáivildum kiedâvuššâd ton ooleest.

Vyeimist orroo luándusuojálemlaavâ iävtutteh komettid.

Lii târguttâs, ete iävtuttum laavah puâtih vuáimân x.x.20xx. Iävtutteh, ete laavâ ceehij xx-xx puâtih vuáimân xx.xx.20xx.